

Novodobé kamenné památky

Přestože pamětní kameny s datací od roku 1900 dnes upomínají na události staré i více než sto let, mezi monolitickými objekty se řadí k mladším, či novodobým. V mnoha případech vzhled novodobých objektů napodobuje mnohem starší kamenné památky a navazuje na tradici stavění křížů v místech tragických událostí. Mimo těchto se na počátku 21. století (po období zvýšeného zájmu o tento typ památek) v rámci Kraje Vysočina objevuje několik replik ztracených nebo zničených kamenů, kamenů vytvořených nadšenci, ať už z důvodu zjištění pravosti, či jiných pohnutek, ale i kameny postavené jako díkůvzdání (ex voto). V diskusních kruzích se znovu otvírá téma významu slova smíření a smírčí, protože mnohé z novodobých kamenů je znovu označováno jako „smírčí“. Slovo smír v tomto případě nesouvisí se smírčí smlouvou a urovnáním poměrů mezi pozůstalými a pachatelem, ale s pocitem vnitřního vyrovnání se s vlastním těžkým osudem. Tradice stavění kamenů, ať už prostých, či s křížem, přetrvala do dnešních dnů.

- **Boršov**

- Stojí na návsi

- Kámen s naznačeným obrysem kříže. Horní rameno i celá pravá strana je zcela opracovaná. Pravé rameno kříže je částečně poškozeno. Pata kříže je mírně rozšířená.

- 94 x 51 x 17 cm

- Aš 2539

- Jedná se zřejmě o nedokončenou kamenickou práci. S velkou pravděpodobností přestal kameník opracovávat kámen potom, co se ulomilo pravé rameno kříže. Kříž našel pan František Angelis v lese u cesty kudy chodí dělníci do lomu.

- **Čenkov**

- Stojí na návsi u domu č. p. 16.

- Jednostranná deska s nepravidelným temenem. Na přední straně je v levé části reliéfně kmen stromu, který zároveň tvoří hranu desky. Od temene dolů směřují dlouhé listy vyrůstající z větve kopírující temeno kamene. V horní levé části desky je též reliéfně vyobrazený menší latinský křížek. V dolních 2/3 plochy je reliéf mužské klečící postavy se sepjatýma rukama. Na levé hraně je v dolní části rytý letopočet 1936.

- 109 x 50 x 21 cm

- Kámen vytesal František Knihař roku 1936. Jedná se prý o symbol jeho nenaplněné lásky.

- Na své současné místo byl přesunut v roce 2000. Dříve se nacházel asi 200 metrů od polní cesty do Lovětína, vpravo za můstkem u skupiny keřů. Na pravé straně zde končí cesty u starého lomu.

- **Dobrourov**

- Nachází se ve svahu nad Zhořským potokem. Asi 30 metrů od domu č. p. 2.
- Přírodní kámen s negativním obrysem jetelového kříže.
- 75 x 130 x 90 cm
- Ke kameni se váže událost z 60. let 20. století, kdy se v potoce utopil malý chlapec z domu pod kamenem. Jeho bratr, který se v sedmnácti letech vyučil kameníkem, vytesal do kamene křížek na jeho památku.
- AŠ 0785, Jaroš 13

- **Dolní Cerekev**

- Stojí asi 1,5 km severozápadně od obce. Asi 30 m od poslední odbočky ze silnice na Dolní Hutě směrem k „Formanské studni“.
- Velký přírodní kámen bez tvarových úprav. Na přední straně je v dolní části vyrytý latinský kříž (23 x 14 cm) a pod ním letopočet 1922.
- 155 x 135 x 140 cm
- Jaroš 158
- Na kámen upozornil dr. Ortwin Tauber

- **Jiřín**

- Je uložen na zahradě domu č. p. 15.

- Jednostranná deska se zaobleným temenem. Na přední straně je reliéf latinského kříže na rozšířené základně. Pod příčnými rameny je negativně dělený letopočet: 19 - 21. Pod letopočtem jsou negativně vyobrazeny dva blesky směřující od středu kříže šikmo k okrajům kamene.

- 65 x 38 x 14 cm.

- K tomuto kameni se váže skutečná událost ze dne 11. 5. 1921, kdy byla na tomto místě bleskem usmrcena pasačka Marie Franzová z Jiřína.

- Aš 1414, Jaroš 149

- Jeho předchozí stanoviště bylo na pravé straně polní cesty z Jiřína do Šimanova. Na své současné stanoviště byl přenesen po několika neúspěšných pokusech o zcizení v roce 2008.

- Luka nad Jihlavou

- Stojí asi 1 km jihozápadně od obce v lokalitě Nad horním mlýnem. Po levé straně polní cesty v menším borovém lesíku.

- Monolitický kamenný křížek ve tvaru latinského kříže. Temeno a levé rameno kříže je částečně poškozené. V místě křížení ramen je rytý letopočet 2010.

- 39 x 25 x 16cm

- Jedná se o novodobý objekt, který zhotovil majitel pozemku.

- Nová Ves

- Stojí na konci obce před posledním domem v levém silničním příkopu silnice do Horních Dubének.
- Jednostranná deska. Na přední straně je uprostřed plochy obdélníkové zhloubení. Nad ním je nízká rytina malého klínového kříže. Po obou stranách kříže jsou ryté blesky. Pod nimi jsou po obou stranách letopočty. Vlevo 19 X/XII 07 a vpravo 19 /VI 31. Pod obdélníkem je ryté jméno: "Hugo Hromádka".
- 69 x 49 x 21 cm
- AŠ 8176

- **Pánkovsko**

- Nachází se ve dvoře usedlosti.

- Jednostranná deska s poškozeným pravým rohem. Na přední straně je reliéf tlapatého kříže. Pod pravým ramenem je vyobrazen sluneční kotouč. Pod levým ramenem je půlměsíc a pod ním reliéfně provedený letopočet 1993.

- 88 x 42 x 24 cm

- Kámen zhotovil majitel usedlosti.

- AŠ 2145

- **Puklice**

- Stojí u asi 500 m jihozápadně od obce vpravo u polní cesty vedoucí severozápadním směrem ke kapličce, která stojí v zatáčce silnice do Studének.
- Jednostranná deska se zaobleným temenem. Na přední straně je uprostřed plochy obdélníková nika s obrázkem anděla. Nad nikou je rytý menší latinský kříž a pod ní je rytý nápis: „ZDE ZAHYNULI TRAGICKOU SMRTÍ / 8. 7. 1945 / LADISLAV ŠPENDLÍČEK / ROBERT TIŠL / STÁŘÍ 12 ROKŮ“.
- 88 x 48 x 11 cm
- Kámen byl postaven v roce 1946 rodiči chlapců, kteří zde zahynuli při manipulaci s nalezeným granátem.
- Jaroš 90

- **Růžená**

- Stojí asi 400 m severně od obce, 10 m vpravo od silnice do Lovětína.
- Jednostranná deska se zkosenými rohy. Na přední straně je v horní polovině latinský kříž v orámovaném poli. Ve spodní části je v lemu rytý nápis: "Pochválen buď Pán Ježíš Kristus / Zde skončila práci svou / Antonie VONDERKOVÁ / Z RŮŽENÉ 1895-1939 / BŮH TI ODPLAŤ DOBRÁ MATKO / OD NÁHLÉ A NENADÁLÉ SMRTI / VYŠVOBOŤ NÁS PANE".
- 64 x 38,5 x 14,5 cm
- Kámen stojí na místě, kde zemřela na zástavu srdce Antonie Vonderková z Růžené.
- Jaroš 99

- Třešť

- Kámen se nachází v nepřehledném terénu v blízkosti vrcholu Velké Javoří. Cesta k němu vede po zelené turistické značce ke srubu. Odtud se odbočí doleva k vrcholu Velké Javoří. Asi po 150 m se cesta začíná mírně stáčet vpravo. Ještě než se tak stane, odbočí se vlevo do lesa a jde se k mírnému lokálnímu vrcholu asi 50 m. Kámen stojí v kráteru tohoto vrcholu. Bez znalosti místa je kámen obtížné nalézt.

- Plochý přírodní kámen. Na přední straně je v horní polovině plochy rytý latinský kříž na trojúhelníkové základně. Pod ním jsou ryté iniciály K. P. a pod nimi letopočet 1928. Níže jsou šikmo umístěné ryté iniciály J. F.

- 117 x 91 x 14 cm

- Třeštice

- Kámen stojí asi 1 km severozápadně od obce, asi 300 metrů vlevo od silnice do Růžené, na okraji pole před pravouhlým vybráním lesa.

- Jednostranná deska se zakulaceným temenem. Na přední straně je v horní polovině plochy reliéf klínového kříže se zakulacenými konci břeven. Pod křížem je zhruba ve středu plochy rytý nápis: „NA PAMÁTKU / JANA ROJÍKA / Z TŘEŠTICE“.

- 81 x 32 x 11 cm

- Kámen stojí na místě, kde v roce 1923 spáchal sebevraždu Jan Rojík.

- Jan Rojík pocházel z Třeštice č. 18. Jeho sebevražda byla pravděpodobně důsledkem zranění z I. světové války. Je pohřben na hřbitově v Růžené.

- **Třeštice**

- Stojí asi 1,5 km severovýchodně od obce. Na pravé straně silnice přes les Hamr do Hodic. Asi 300 m za vrcholem cesty.

Je to jednostranná deska se zaobleným temenem. Na přední straně je v horní části rytý malý křížek a pod ním pět řádků textu: „ZDE DOKONAL SVŮJ / MLADÝ VĚK / VÁCLAV KOMÍN / *18. 6. 1911 + 19. 1. 1930 / BUDIŽ MU ZEMĚ LEHKÁ“.

- 93 x 38 x 13,5 cm

- Václav Komín byl v těchto místech zastižen srdečním selháním.

- Jaroš 130

- Kámen se dříve nacházel blíže u cesty.

- **Větrný Jeníkov**

- Stojí na levé straně lesní cesty, asi 500 m od první levé odbočky z cesty od hájovny u jihlavské silnice k Černému rybníku.

- 107 x 66 x 19 cm

- Na tomto místě zemřel při honu na mrtvici lesník.

- Aš 1444, Jaroš 136

Repliky

- Kněžice

- Stojí u dolní cesty do Rychlova. Na mezi 1,5 m vpravo v lese, 100 metrů před pastvinami, kam cesta ústí.

- Oboustranná deska. Na přední straně je rytý obrys klínového kříže. Nad břevny je dělený letopočet 20 - 10. Pod břevny je dělený letopočet 17 - 48. Na druhé straně je uprostřed desky rytý text ve třech řádcích: N: D. / 1748 O. J.

- 82 x 46 x 10 cm

- Původní křížový kámen, který se v současné době nachází v budově obecního úřadu v Kněžicích, stál do roku 2002 v lese u dolní cesty do Rychlova a ani toto místo zřejmě nebylo jeho původní. Podle popisu z roku 1937 stával kámen na kněžické stráni nedaleko rybníka. K cestě byl přemístěn nejspíš kvůli pozdějšímu strojnímu sečení louky.

- **Petrovice**

- Stojí vlevo u lesní cesty do Kosova za křižovatkou lesních cest asi 50 m od okraje lesa.
- Jednostranný kámen se zakulacenou zadní stranou a nesymetricky zakulaceným temenem. Na přední straně je v horní části reliéf řeckého kříže. Pod ním je reliéfně vyobrazena sekera směřující ostřím vlevo dolů.
- 90 x 52 x 22 cm
- Jedná se o kopii ukradeného kamene Aš 1426.

- Rounek

- Stojí v malém březovém remízku v polích 100 m vpravo od asfaltové cesty k Hubenovské přehradě asi 2 km od obce asi 200 m za rybníkem.

- Jednostranná deska završená nepravidelným obloukem. Na přední straně je v orámovaném poli reliéf latinského kříže na trojúhelníkové základně.

- 90 x 53 x 11 cm

- Aš 1434, Jaroš 150

- Jedná se o betonovou repliku křížového kamene, kterou zhotovil v roce 1993 pan Ladislav Vilímek. Podoba původního kamene není známá.

- Velešov

- Stojí v lese Temník poblíž Lochovy studánky.

- Jednostranný kamenný kvádr s nepravidelným temenem. Na přední straně je rytý obrys berličkového kříže. Pod jehož břevny je rytý dělený letopočet 1766. Pod křížem je rytý symbol lebky.

- 98 x 39 x 29 cm

- Aš 1759R

- Repliku vytvořil pavlovský kameník Josef Strejček v roce 2011.

V soupisu byly použity fotografie pořízené v letech 2012 - 2021. Fotografie novodobého kamene Puklice pochází z archivu fotografií pana Pavla Izdného.